

LUONNONMUKAISET METSÄHAUTAUSMAAT

Tkk maisema-arkitehtuuri, hautausmaat studio

luento 17.4.2007 Timo Takala

Metsähautausmaa?

Skogskyrkogården Tukholmassa.

Ruotsalainen määritelmä (Maria Westerdahl): Metsähautausmaa = metsään perustettu hautausmaa, jossa metsä on ollut hautausmaan muotoilun lähtökohtana.

Metsähautausmaa?

Puuston uusimista Skogskyrkogårdenissa

Metsähautausmaa?

Temmeksen hautausmaa, Tyrnävä

Kuva: Irma Takala

Metsähautausmaa?

Utsjoki Outakoski

Metsähautausmaa?

Oulujoen hautausmaan vanha osa, Oulu

Metsähautausmaa?

Pyhännän hautausmaa 14.9. 2004

Useimmat pienten seurakuntien hautausmaat ovat ainakin Pohjois-Suomessa käytännössä metsähautausmaita ainakin puuston lajiston ja tiheyden puolesta. Pienissä seurakunnissa tyypillinen ongelma on maanpinnan hoito tai hoitamattomuus. Seurakunnan voimavarat eivät riitä nurmen perustamiseen ja hoitoon. Hautojen kaivaminen, omaisten hoitotoimet ja liikkuminen alueella estävät puolestaan metsän pohjakasvillisuutta valtaamasta aluetta takaisin. Omaisten tuomat kasvualustat elättävät rikkaruohokasvustoja.

Metsähautausmaa ?

Skogskyrkogården i Falun

Metsähautausmaa

Skogskyrkogården i Falun, urnahautaosasto

Metsähautausmaa

Falun, urnahautausmaaosasto

JÄÄLIN HAUTAUSMAA
KIIMINKI

Kiimingin kunnan asukasluku on n. 12 000. Kunta on nopeasti kasvanut Oulun lähiökunta, joka on asujaimistoltaan vielä nuorta.

Hautauksia on vuodessa vain n. 70. Aiemmin Jäalin hautausmaa oli seurakunnan päähautausmaa, mutta nykyisin vain noin puolet vainajista haudataan Jäalin hautaus-

maalle ja toinen puoli Kirkonkylään rakennetulle uudelle hautausmaalle.

Jäalin hautausmaa oli tavallinen, sekava, osin nurmetettu, osittain metsää ja osittain pölisevällä hiekalla kunnes se kunnostettiin metsähautausmaaksi vuonna 1990.

Kun hautaa ryhdytään kaivamaan, pinta-
takasvillisuus kastellaan ensin läpimä-
räksi.

Kastelun jälkeen haudankaivu aloitetaan leikkaamalla lapionpistoilla pintamaa sopivan kokoisiksi ruuduiksi

Ruutuun leikatut turpeet irrotetaan ja nostellaan kottikärryn päälle tehdyllä lavalle.

Käytävän reunaan jätetään leikkaamatta reunus, koska turve juurtuu huonosti käytävän reunassa.

Kaivettavalta haudalta talteen otetut turpeet viedään toiselle lähellä olevalle vasta peite-
tylle haudalle. Näin turpeet eivät ehdi kuivua ja pääsevät heti kasvuun.

Haudankaivaja Kauko Sinko hallitsee työnsä. Turpeiden palauttamisen jälkeen haudasta ei näe, että se on vasta peitetty

Pintaturpeiden siirron jälkeen kaivetaan hauta. Kaivumaat läjitetään pressun päälle, josta kaikki maa saadaan talteen eikä maata jää varvikkoon.

Talvella haudattaessa pintakasvillisuutta ei saada talteen. Roudan sulatuslaite polttaa pintamaan pilalle. Talvella kaivetuille haudoille tuodaan korvausturvetta muualta. Seurakunnan käyttämä korvausmaa-alue on karumpaa jäkälätyypin kangasta. Hauta poikkeaa ympäristöstään, mutta ero tasoittuu ajan kuluessa.

Jäälin hautausmaan metsäisen luonteen aikaansaa se, että käytäväverkosto on niukka. Sivukäytävät ovat hyvin kapeita kinttupolkuja.

Haudat kaivettiin 2000-luvun alkuvuosiin asti käsityönä, jolloin kinttupolut eivät olleet ongelmana. Nykyisin haudat kaivetaan pääasiassa koneella. Koneella joudutaan ajamaan niin, että toinen pyöräpari kulkee maastossa. Tästä jää jonkun verran jälkiä maastoon, ei kuitenkaan aina-kaan vielä häiritsevässä määrin. Pienehköstä hautausmäärästä johtuen kasvillisuus ehtii toipua rasituksesta varsin hyvin.

Viereisten metsien hakkuilla on hyvin suuri vaikutus metsähautausmaan tunnelmaan. Seurakunnalla tulisi olla hallussaan aluetta melko kauaksi hautausmaan aidan ulkopuolellakin jos halutaan välttää rajuja muutoksia hautausmaan tunnelmaan.

Kiimingin seurakunta-
mestari Hannu Kajavan
ohjeita metsähautaus-
maan suunnittelijoille:

Puustoa ei saisi har-
ventaa liian harvaksi.
Aukealla auringon
paahde pyrkii kuivatta-
maan siirretyt turpeet.
Runsaan puuston suo-
jassa siirrännäiset juur-
tuvat paremmin.

Jäälin hautausmaalle
Kajava toivoisi selvem-
piä sivukäytäviä. Käytä-
vien puuttuessa omai-
set kulkevat hautojen yli
ja konekaivu alueella on
hankalaa.

Jäälän Hautausmaa, Kiiminki

Ensimmäinen varsinainen metsähautaus-
maa Suomessa?

PORIN METSÄHAUTAUSMAA

Porin metsähautausmaa on Porin seurakuntayhtymän antamien tietojen mukaan ”ensimmäinen varsinainen metsähautausmaa Suomessa”. Hautausmaa on 37 hehtaarin kokoinen alue puistomaista mäntymetsää. Valtaosa hautausmaasta on varattu arkkuhautaukselle. Myös muistolehtoalue on käytössä.

Metsähautausmaahan haudattaessa säilytetään luonnonmukainen metsäpohja, ruohokenttiä ja kukkaistutuksia ei ole.

Hautausmaan ja kappelin on suunnitellut arkkitehti Kaj Nordman. Metsähautausmaa vihittiin marraskuussa 1989. Porin metsähautausmaa sijaitsee Mäntyluodon pikatien varressa noin 9 kilometriä Porin keskustasta Meri-Porin suuntaan.

PORIN METSÄHAUTAUSMAA

PORIN METSÄHAUTAUSMAA

- I ISO KAPPELI
- II PIENI KAPPELI
- III PALVELURAKENNUS
- 1 KANERVALEHTO
- 2 SAMMALLEHTO
- 3 KAARNALEHTO
- 4 KÄPYLEHTO
- 5 HAVULEHTO
- 6 SAMMAISLEHTO
- MUISTOLEHTO
- 7 PUOLUKKALEHTO

Hautausmaan sivukäytävätkin ovat sorapintaisia ja mitoitettu haudankaivukoneiden mitoille. Käytäväverkosto on muutoinkin runsas, minkä seurauksena yleisnäkymä on aika sorainen. Ympäristövalaistuksen sijoittaminen läpinäkyvälle mäntykankaalle ei ole aivan helppoa.

Porin metsähautausmaa on ollut käytössä jo lähes kaksikymmentä vuotta ja sinne on haudattu jo n. 2000 vainajaa. Metsähautausmaan hautauksista valtaosa on arkkuja, koska Metsähautausmaa oli Porissa useita vuosia ainoa hautausmaa, jossa oli tarjolla arkkuhautapaikkoja. Hautauksia on nykyisin vuosittain hieman yli 100.

Hautausmaa-alueesta on käytössä vasta n. 10%, joten alueella on varauduttu vuosikymmenten päähän.

Porissa haudan avauksessa pintaturve otetaan kaivukoneen kauhalla ja siirretään välittömästi viereisten vasta peitettyjen hautojen peitteeksi.

Porissa ei tarvita roudan sulatusta, mutta pintaturpeen siirto ei muutoin onnistu talviaikana, joten talven aikana kaivetut haudat peitetään hautausmaan vieressä olevalta alueelta otettavilla siirrännäisillä. Kun uusia haulohkoja otetaan käyttöön, käytäväalueilta poistettava pintamaa hyödynnetään talvella kaivettujen hautojen verhoamiseen.

Kuivana aikana käytetään siirrettäviä kastelulaitteita vasta verhoiltujen hautojen kohdalla juurtumisen takaamiseksi.

Tiedot: työnjohtaja Esko Ahonen
11.4.2007

Muistomerkit ovat matalia kiviä tai ristejä. Haudoilte tuotavan mullan tulee olla astioissa, jotta alueen rehevöityminen ja rikkaruohottuminen estyy.

Hautakivet on sijoitettu sivukäytävien reunaan vainajien jalkopäähän, jotta hauta-alue ei tallaudu. Omaiset ovat oivaltaneet hyvin hautausmaan periaatteet ja koristelut ovat pysyneet toivotulla tavalla kohtuullisina. Hautausmaa on saavuttanut Porilaisten yleisen hyväksynnän. Hautausmaan hoitokustannukset ovat tavanomaista hautausmaahoitoa edullisemmat kun kallista nurmikon perustamista ja hoitoa ei ole lainkaan.

STRANDKYRKO GÅRDEN
STOCKHOLM

Framtidens kyrkogård?

Strandkyrkogården, Stockholm

Anders Norsell, Tukholman kaupungin hautausmaahallinto 17.3.1999:

Tavoitteita tulevaisuuden hautausmaille:

1. Valinnanvapaus hautustapojen suhteen (arkkuhautausta, uurnahautausta, muistolehto)
2. Hautausmaiden hyvä saavutettavuus
3. Hautausmaiden tulee olla kauniita ympäristöjä
4. Luonnonvaroja säästävät ja kestävät ratkaisut
5. Hoitovapaita hautoja tarvitaan
6. Hautausmaan tulee olla turvallisen tuntuinen kaikille kävijöille

"traditionell" del med
öppna gräsytor

skogskyrkogård

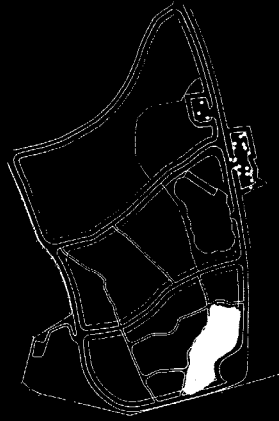
Minneslund

STRANDKYRKOGRÅDEN
LAKE SHORE CEMETERY

15000000
KONSULT
ByggA Arkitektur
Box 6718, Hammarbygränd 17
141 86 Stockholm
Tel 08-790 89 00
Fax 08-460 23 84

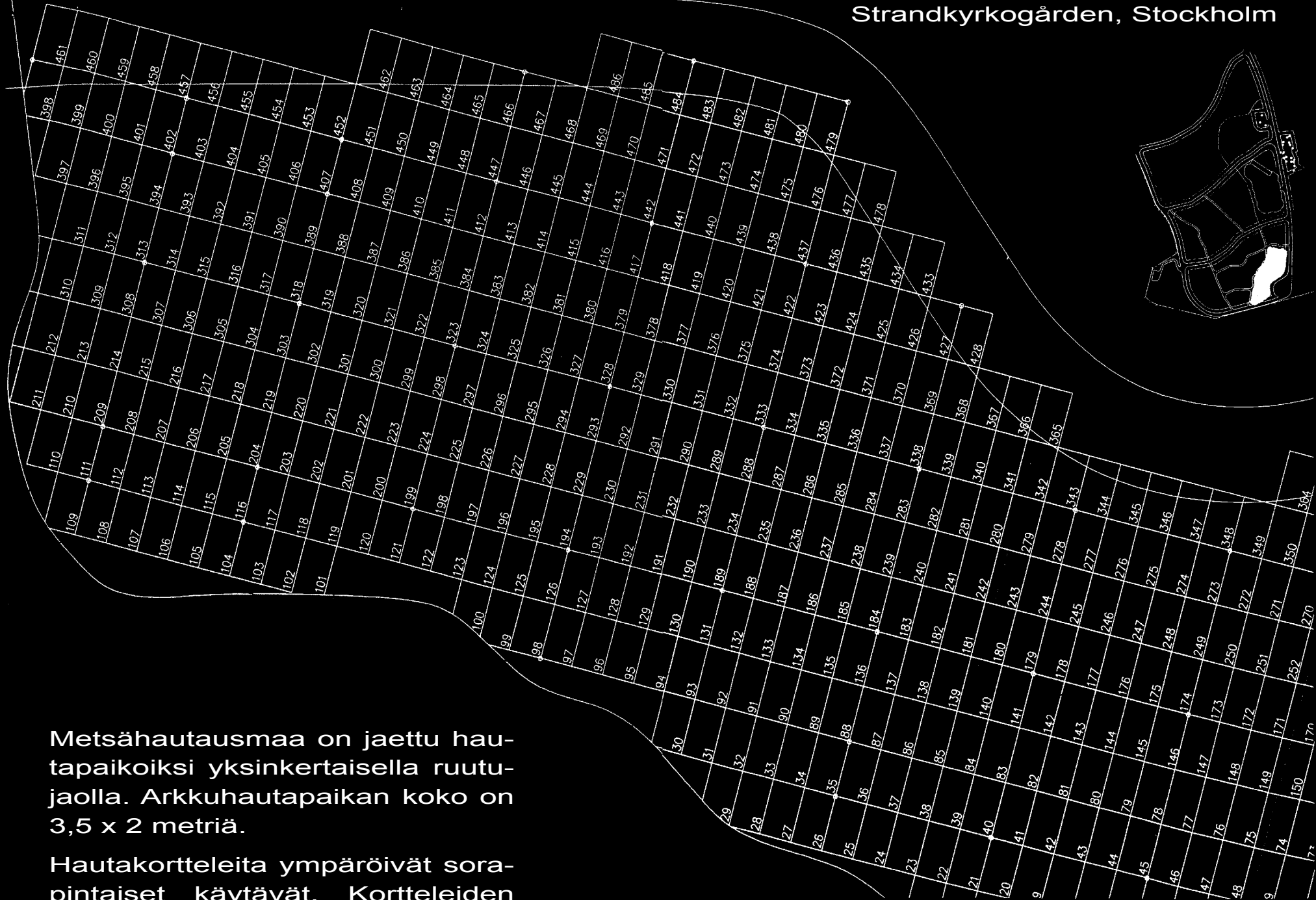
1994 4-2-1994

Strandkyrkogården, Stockholm

Metsähautausmaa on jaettu hau-
tapaikoiksi yksinkertaisella ruutu-
jaolla. Arkkuhautapaikan koko on
3,5 x 2 metriä.

Hautakortteileita ympäröivät sora-
pintaiset käytävät. Kortteileiden
sisään ei rakenneta polkuja.

Hautapaikkoja ei täytetä järjestyksessä, vaan omaiset voivat osoittaa maastosta haluamansa hautapaikan ja hauta sijoitetaan lähimpään ruutuun.

Hautausmaa on vihitty vuonna 1996. Alueen pinta-ala on 25 hehtaaria ja hautapaikkoja on lähes 20 000. Tukholmassa ei ole muualla kovin paljon tarjolla arkkuhautapaikkoja. Hautausmaan sijaintia on pidetty syrjäisenä, joten hautauksia on tapahtunut aika vähän. Metsäalueella on vain 35 hautaa, nurmialueella n. 100.

Hautamuistomerkit voivat olla joko pienikokoisia luonnonkiviä tai puu- ja rautaristejä. Vain leikkokukat ovat sallittuja.

Tukholman ilmasto on siksi leuto, että routaa ei juuri ole ja talviaikanakin kuntakerros palautetaan välittömästi hautauksen jälkeen saman haudan peitteeksi.

Haudat kaivetaan koneella. Metsätyyppi on hieman suomalaisia esimerkkejä rehevämpää, joten maasto on toipunut ongelmitta leveillä renkailla varustetun koneen jäljistä. Vähäinen hautausten määrä on tietysti auttamassa asiaa. Kun hauta kaivetaan, pintamaat asetetaan haudan viereen lankuille ja kaivumaa kärryn lavalle. Haudan ympäristö suojataan myös lankuilla hautaustoimitusta varten.

Hautauksesta perittävä kertamaksu on metsäosalla kalliimpi kuin perinteisillä hautausmaaosilla, mutta vastaavasti hoitomaksua ei peritä, koska hoitotarve on hyvin vähäistä.

Hautausmaan suunnittelija on arkkitehti Göran Bergqvist

Metsähautausmaan osalla asiantuntijana on toiminut maisema-arkkitehti Clas Florgård

Tiedot: Rolf Norrman, Stockholms kyrkogårdsförvaltning

OULUJOEN HAUTAUSMAA

OULU

Oulujoen hautausmaan uusi osa on vihitty käyttöön vuonna 2004. Oulun keskustassa sijaitseva Oulun hautausmaalta ei voida pian enää luovuttaa uusia arkkuhautapaikkoja, joten Oulujoen hautausmaasta tulee lähivuosina tärkeä Oulun kakkoshautausmaa. Matalin kivi-aidoin erotetuista osastoista valtaosa on nurmipintaisia. Alueen metsäisessä kulmassa sijaitsevassa tunnustuksettomien osastossa on pintakasvillisuutena metsäpohja. Perustamistöiden jäljiltä noin puolet 500m²:n kokoisen osaston pohjakasvillisuudesta on muualta tuotua siirrännäistä, puolet alkuperäistä kasvillisuutta. Arkku- ja uurnahauta-alueita ei erotella erillisille alueille. Uurnahautapaikkoja osoitetaan arkkuhautapaikkojen sekaan puiden juuristoalueille yms. maastokohtiin, joissa arkkuhaudan kaivaminen ei ole mahdollista. Päällepäin ei näy millä tavoin miten vainaja on haudattu.

Tunnustuksettomien osastossa on vasta muutama uurnahauta. Oletuksena tässä osastossa on uurnahautauksen suuri osuus. Uurnahauta kaivetaan lapiolla ja pintamaa palauteaan saman haudan peitteeksi. Talvella tapahtuvien hautausten tilalle pintamaa joudutaan tuomaan muualta. (Hautausmaan yleissuunnittelu arkkitehti Timo Takala, toteutussuunnittelu seurakuntapuutarhuri Tuomo Vuontisjärvi)

**DEN SVENSKA
SKOGSKYRKO
GÅRDEN**

en bild från norr till söder

STAD
&
LAND

Maria Westerdahl

KIRJALLISUUTTA:

Westerdahl, Maria:

Den svenska skogskyrkogården : en bild från norr till söder

Julkaisija: Alnarp : Sveriges lantbruksuniv., 1996

Sarja: Stad & land (Alnarp. 1982), 136

Timo Takala, Arkkitehti SAFA,
maisema-arkkitehti yo

timo.takala@arkkitehtiasema.fi

kuvat Timo Takala,
ellei toisin mainittu